KOMPLEKS 2601 Trondheim fengsel, Leira avdeling

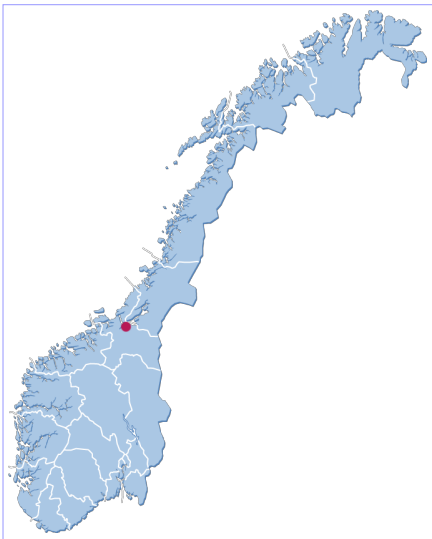

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke:	Sør-Trøndelag
Kommune:	1601/Trondheim
Opprinnelig funksjon:	Skolehjem for jenter
Nåværende funksjon:	Fengsel
Foreslått vernekategori:	Verneklasse 1, fredning
Totalt antall bygg:	10

Situasjonskart m. eiendomsgrense Opphavsrett: Statsbygg.

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
8616	HOVEDBYGNING	1933 - 1934	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør	182424684	92/16

Vern kompleks

Formål: Formålet med fredning av hovedbygningen på Leira er å bevare et eksempel på statlig formålsbygd skolehjem for jenter. Fredningen skal sikre hovedbygningens arkitektoniske utforming og uttrykk.

Begrunnelse: Skolehjem ble etablert som direkte følge av reformene som fulgte "Lov om omsorg for forsømte barn" som ble vedtatt 1896 og iverksatt 1900. Den
kriminelle lavalder ble hevet fra 10 til 14 år. Loven var et ledd i moderniseringen av strafferettspleien som ble innledet med Straffeprosessloven av 1897 og avsluttet med Straffeloven av 1902, som avløste Kriminalloven av 1842. Gjennom loven ble skolehjemmene statlige og et satsningsfelt med hensikt å gi de yngste lovovertrederne opphold i statlige skolehjem i stede for fengselsstraff. I tillegg ble det henvist barn som ble ansett å ha store atferdsproblemer.

Skolehjemmene var et statlig satsningsområde. De formålsbygde skolehjemmene hadde skolebygg, internater med store sovesaler og verksteder for opplæring og produksjon. Andre, som Leira, ble etablert på eksisterende gårdsanlegg. Alle ble plassert i landbruksområder, både for isolasjon, for at gårdsarbeid kunne være et pedagogisk og disiplinerende tiltak samt bidra til husholdet og gi inntekt til driften.

Skolehjemmene var underlagt Kirke- og undervisningsdepartementet (herunder Direktorat for Skolehjem fra 1941).

Skolehjemmene var delt i strengere og mildere skolehjem. I årene 1900 til 1907 ble det opprettet to av førstnevnte og seks av sistnevnte. Leira ble opprettet i 1900 som mildere skolehjem. Det lå først i Stjørdal og ble i 1922 flyttet til Leira. I 1932 brant skolehjemmet ned og den nåværende hovedbygning ble formålsbygget i 1934.

Omfang: Fredningen omfatter hovedbygningens eksteriør.

Beskrivelse kulturmiljø

Trondheim fengsel, Leira avdeling ligger seks kilometer sør-øst for Trondheim sentrum. Anlegget består av 10 bygninger. Flere av bygningene er fra perioden før Kriminalomsorgen overtok eiendommen, i dag er det Statsbygg som eier bygningene mens Justisdepartementet er leietaker. Leira ble tatt i bruk som fengsel i 1986, med plass for 29 innsatte.

Trondheim fengsel, Leira avdeling ,drives som moderne gårdsdrift. Hovedinntekten kommer fra gartneriet, i tillegg kan det være opptil åtte travhester her på fôr.

Ansvar for å følge spillereglene og klare forutsigbare reaksjoner ved brudd på vilkårene preger fengslet, som drives etter Jens Bays konsekvenspedagogikk. Innsatte kan søke seg til Leira fra lukket avdeling. Alle innsatte soner på kontrakt. Det settes store krav til arbeidssituasjonen, og det forventes aktiv deltagelse i fritidsaktiviteter.

Ved Leira avdeling er det etablert besøksleilighet med mulighet for overnattingsbesøk. I denne leiligheten kan innsatte også motta besøk av egne barn.

Eiendomshistorikk

Institusjonshistorie, Leira skolehjem:

Leira skolehjem, senere Leira offentlige skole, Trondheim
Vergerådsloven fra 1896 gav støt til at det ble opprettet flere skolehjem, bl a Nordenfjeldske mildere skolehjem som ble anlagt på gården Kvithamar i Stjørdal. Skolen startet på gården Kvithamar i Stjørdal 8. desember 1900 under navnet Kvithamar skolehjem. Eiendommen på Kvithamar var, ut fra rapporter fra skoletiden der, lite egnet til skolehjem. Det ble bl a påpekt at det burde være egen skolebygning, men ut fra strenge forholdsregler med hensyn til elevenes omgang med ild og lys, kan en ikke anbefale at det blir tilbygget særskilt lokale

I 1910 fikk skolen nye lokaler på Ree gård i Stjørdal. Skolen leide lokalene og ble oppsagt i 1921. Da fikk staten hånd om det som var Kvammen lærepikehjem og fikk overta eiendommen til skolehjemmet. Skolen fikk navnet Leira skolehjem. Bygningene som sto der da, var etter tidens standard moderne, siden de var nyoppførte etter en brann noen år tidligere.

I 1932 brant både låven og hovedbygningen ned, begge var påsatt av elevene. I perioden fra brannen til 1934, holdt skolen til i lokalene til fylkesskolen på Moholt, til de flyttet tilbake til de nye lokalene til skolehjemmet.

1921 - 1954: Leira skolehjem
I krigsårene 1941 til 1945 hadde skolen lokaler ved Skogn folkehøgskole.
1954 - 1976: Leira offentlige skole.
1976 1982: Leira skole, Bjørkmyr.
1982: Leira skole ble nedlagt.
1986 - Trondheim fengsel, Leira avdeling.

Skolehjem og spesialskoler har vært gjenstand for granskning i forbindelse med kommunenes ansvar for barnevern og plasseringer i ulike institusjoner fram til 1980. Leira skolehjem er i denne sammenheng belyst i rapporten Omsorg og overgrep fra 2007.

Eiendomshistorie, Kvammen gård:
Kvammen vestre, Brattsbergvegen 189, gnr 92/16: opprinnelig en parsell av Leira, fradelt 1903 og solgt til Ole O. Hogstad. Fra 1911 tilhørte eiendommen Trondhjems Redningsmisjon, som hadde et arbeidshjem for unge piker her. Hjemmet ble ødelagt av brann i 1919, og eiendommen ble i 1920 overtatt av staten, som oppførte ny bygning og flyttet et skolehjem for piker fra Stjørdal til Kvammen gård. Institusjonen fikk navnet Leira skolehjem (for forsømte piker - jfr St.meld 10 1932). Også den nye bygningen ble ødelagt av brann (1932), og ble erstattet av den nåværende murbygningen (1934). Skolehjemmet ble nedlagt i 1981, og bygningen brukes nå av Kriminalomsorgen som fengsel med lavere sikkerhetsnivå (Trondheim fengsel, avdeling Leira). Kilde: Trondheim byleksikon 2008.

Verneverdige bygg

Byggnr: 8616
GAB nr: 182424684
Navn: HOVEDBYGNING
Oppført: 1933 - 1934

Leira Opphavsrett: Kriminalomsorgen region nord

Adkomst til Hovedbygning sett fra hovedbygning. Opphavsrett: Statsbygg.

Illustrasjonskart. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 8616 HOVEDBYGNING

Kompleks 2601 Trondheim fengsel, Leira avdeling

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Statsbygg Midt-Norge
GAB nr:	182424684
Gnr/bnr:	92/16
Oppført:	1933 - 1934
Byggherre:	Staten.
Arkitekt:	Professor Moe.
Opprinnelig funksjon:	
Nåværende funksjon:	
Bygningsart:	
Regulering:	Ikke registrert: null
Vernestatus:	

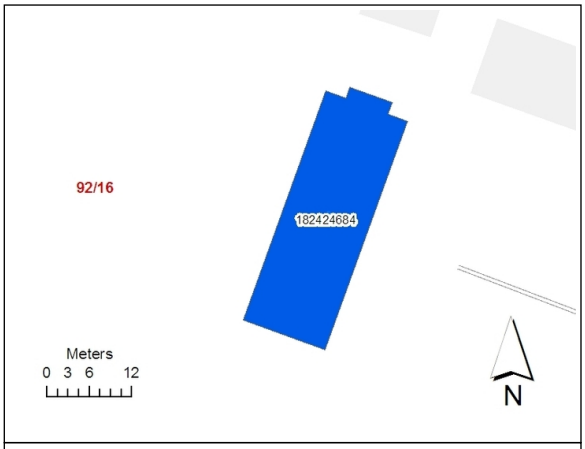

Utsnitt situasjonskart. Opphavsrett: STATSBYGG

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Hovedbygningen i tegl fra 1934 er i to etasjer og underetasje, sammenlagt på 1119m2.

Opprinnelig ble bygningen oppført med undervisningsrom og internat for 24 elever, husvære for styrer og personale (kilde: St.meld nr 10 1958 s. 41).

I granskningsrapporten - Omsorg og overgrep utarbeidet av granskningsutvalg nedsatt av Fylkesmannen i Sør-Trøndelag i 2007 (s. 156), omtales hovedbygningen "som en stor, vakker bygning av rød teglstein, fornemt tilbaketrukket fra veien, og med en vakker fasade. En har store, rommlige, lyse værelser. Om bygningen ellers er praktisk innredet er et stort spørsmål."

I 2.etg var det opprinnelig dobbeltrom for jentene. I tidligere skolehjem av denne typen, var det vanlig at beboerne bodde på store sovesaler. Spisesal, undervisningsrom mm var opprinnelig i 1.etg.

I dag inneholder bygningen kontorer, kjøkken, felles spiseplass for ansatte og innsatte, oppholdsrom, TV-stue. De innsatte har enerom med vask. Den gamle gymsalen har blitt omgjort og er i dag trimrom for innsatte.

Sammendrag bygningshistorie

Bygningen ble oppført som ny hovedbygning på Leira skolehjem i perioden 1933-34 som erstatning for den tidligere hovedbygningen som brant ned i 1932.

Bygningen har blitt modernisert etter oppføring. Planløsningen fremstår i hovedsak opprinnelig.

Vern

Formål:	Formålet med fredningen er å bevare hovedbygningen som eksempel på formålsbygd skolehjem for jenter fra 1930-tallet.
Begrunnelse:	Dagens hovedbygning ble oppført i 1934 etter at den opprinnelige brant ned. Den nye bygningen ble oppført i ildfaste materialer. Hovedbygningen er oppført med de typiske funksjonene ved skolehjem. I første etasje var det håndarbeidssal, klasserom, kjøkken, leilighet for bestyrer og oppholdsrom. I andre etasje var det 24 barneværelser. I kjeller var det lager, vaskrom og gymnastikksal. Et nytt trekk ved denne bygningen i forhold noen tidligere skolehjemsbygninger som for eksempel Bastøy, var at den ble bygget med soverom og ikke sovesaler. Noe som la til rette for litt privatliv for jentene. Dette vitner om endringer i skolehjemspedagogikken. I Midt-Norge ble det etablert to skolehjem. Falstad opdragelsesanstalt på Ekne var skolehjem for gutter og Leira var for jenter. Leira forble det nordligste skolehjemmet for jenter.
Omfang:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Opphavsrett: Statsbygg.

Hovedbygning. Opphavsrett: Statsbygg.

Opphavsrett: Statsbygg.

Opphavsrett: Statsbygg.

Opphavsrett: Statsbygg.

Kjellerinngang. Opphavsrett: Statsbygg.

Korridor 2.etg. Opphavsrett: Statsbygg.

Utgang balkong. Opphavsrett: Statsbygg.

Hovedinngang. Opphavsrett: Statsbygg.

Trapp til 2. etg. Opphavsrett: Statsbygg.